

Корж Ю. М.
Трофимовська М. О.

Korzh Y. M.
Trofymovska M.O.

THE INFLUENCE OF QUALITY OF GRAPHOMOTOR SKILLS ON PSYCHOSOMATIC STATE AND ADAPTATION OF CHILDREN

The article deals with the problem of development and formation of primary graphomotor skills, its influence on the psychomatic state and adaptation of pre-school and primary school children. Characteristics of the readiness of children to study at an educational institution. The analysis of the theoretical base is carried out in order to determine the state of development of the problem and promising directions for its solution.

Keywords: children, learning process, graphomotor skills, readiness for writing.

ВПЛИВ ЯКОСТІ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК НА ПСИХОСОМАТИЧНИЙ СТАН ТА АДАПТАЦІЮ ДІТЕЙ

У статті розглядається проблема розвитку та формування первинних графомоторних навичок, вплив її на психоматичний стан та адаптацію дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Дана характеристика готовності дітей до навчання у закладах освіти. Здійснено аналіз теоретичної бази з метою визначення стану розробленості проблеми та перспективних напрямів її вирішення.

Ключові слова: діти, навчальний процес, графомоторні навички, готовність до письма.

Постановка проблеми. В даний час найактуальнішою стає проблема наступності дошкільного та молодшого шкільного ланок освітньої системи. На практиці вона проявляється в недостатній готовності дітей до цілеспрямованого, систематичного навчання у школі, тривалої адаптації першокласників до нових умов навчальної праці. Одним із значних аспектів розвитку дошкільника, в період його підготовки до школи, є розвиток графомоторної навички.

Аналіз досліджень та публікацій. Порушення письма в учнів є однією з найактуальніших проблем логопедії та корекційної педагогіки в цілому. Оволодіння писемною діяльністю відбувається на основі взаємодії вищих психічних функцій, які забезпечують необхідні для реалізації письма процеси звукорозрізняння, актуалізації образів буквених знаків і перекодування їх в систему рухів руки (М. Бернштейн, О. Корнєв, О. Лурія, Л. Цветкова та ін.). Дослідження останніх років (О. Корнєв, Л. Цветкова, В. Тарасун, Е. Данилавичюте) довели, що успішність формування письма у молодших школярів залежить не стільки від недорозвитку мовлення, скільки від несформованості невербальних форм психічних процесів – зорово-просторових уявлень, слухо-моторних та оптико-моторних координацій, загальної моторики, цілеспрямованої свідомої діяльності, самоконтролю за діями та уваги. Рівень їх сформованості визначає готовність дітей до опанування грамоти. Проте, питання взаємозв'язку між станом невербальних психічних функцій, ступенем їх зрілості та особливостями засвоєння письма в літературі розкрито недостатньо [3].

Мета статті – обґрунтувати психосоматичний стан, звертаючи увагу на вікові особливості формування письма у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Об'єкт – готовність дітей молодшого шкільного віку до навчання у закладах освіти.

Предмет – психосоматичний стан та адаптація дітей при формуванні дрібної моторики кистей та графічних навичок.

Методи дослідження

✓ **теоретичні:** теоретико-методологічний аналіз, узагальнення та інтерпретація наукових даних з метою визначення стану розробленості проблеми та перспективних напрямів її вирішення;

✓ **експерименти:** констатувальний – дозволив з'ясувати стан сформованості графомоторних навичок у дітей, причини і труднощі оволодіння ГМН і формувальний – дозволив створити і перевірити комплексну корекційну програму і довести її ефективність.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на те, що проблема індивідуального розвитку дітей молодшого шкільного віку звертає на себе увагу спеціалістів, багато питань лишаються не вивченими і зараз. Перш за все це стосується взаємозв'язку і взаємообумовленості фізичного і психічного розвитку, факторів, які лімітують психічний розвиток дитини в цьому віці. Останнє пов'язане з цілим комплексом факторів, ідентифікація яких мала б суттєве значення для оптимізації процесу соціалізації дитини, пов'язаного в цьому віці з навчанням у загальноосвітній школі. Відомо, що це суттєво вагомий і в цілому ряді випадків важкий етап в житті дитини, який визначає розвиток особистості у подальшому житті.

Як відомо, інтегральними показниками фізичного розвитку дитини є динаміка росту, ваги, життєвої ємності легень, лімітуючої інтенсивності обмінних процесів, які протікають в організмі.

Психічний розвиток дитини достатньо повно відображається в динаміці формування властивостей уваги, яке розглядається як системостворююча характеристика всіх перцептивних і когнітивних процесів. Інтегральним проявом фізичного і психічного розвитку дитини є шкільна успішність, яка залежить від ряду інших соціально-психологічних факторів, які представляють достатньо складну методичну задачу [4].

Психологи А. Д. Лурія, Л. С. Виготський, Є. В. Гур'янов, роботи яких присвячені навчанню письму, як головне навантаження при ньому виділяють психічну. Фізіологи та гігієністи головні труднощі при навчанні письму пов'язують з великим навантаженням на руховий аналізатор. Так, Н.В.Зак писав, що фізіологічно акт письма складається з рухів пальців руки й очей, а також з «потребуючого для цього зручного положення всього тулуба» [1].

Нерівнозначність навантаження на м'язи правої і лівої половин тулуба при відносно нерухомій позі робить акт письма не тільки втомлюючим для м'язів руки і тулуба, але, за думкою гігієністів й ортопедів, шкідливим фактором зовнішнього середовища, який здатен впливати на формування неправильної осанки [5].

З позиції фізіології праці дорослого організму письмо треба віднести до малих фізичних навантажень. Вплив же письма на організм дітей, які тільки починають навчатися, з фізіологічних позицій до теперішнього часу не вивчалось. Згідно працям останніх років, найбільш інформативним показником втоми при малих фізичних навантаженнях є погіршення координації вегетативних і рухових функцій у фізіологічній системі організму [6].

На процес фізичного, функціонального та психічного розвитку школярів значний вплив має ступінь напруження під час занять основними видами навчально-

пізнавальної діяльності – читанням та письмом. Напруження ж в свою чергу визначається рівнем зрілості функціональних систем організму, які «відають» виконанням тонко координованих в просторі рухів.

Значної уваги заслуговує медико-педагогічний аналіз письма як найбільш важкого психофізіологічного акту, який забезпечується специфічною функціональною системою: око-рука [7, 8].

За твердженням А. Ф. Шанько (1982), в процесі письма пером вольовим зусиллям (напруженням) приділяється такий ритмічний характер, при якому натиски чергуються з розслабленнями. При письмі ж шариковою ручкою вольове зусилля носить пролонгований в часі характер, тобто має місце режим хронічної напруги.

Якщо попросити дитину, яка не володіє технікою письма, провести штрихову лінію, то вона буде виглядати як ряд штрихів, що чергуються, з сильним та слабим натиском. Цей факт показує, що в основі формування довільних графічних рухів лежить ендогенний мікроруховий ритм. Письмо ж пір'євою ручкою, до якого входить ритмічне чергування зусиль та розслаблень, найбільш повно відповідає його природі, ефективно сприяє формуванню довільних тонко координованих рухів. Не випадково на одному з етапів розвитку культури письма народ використовував гусяче перо як інструмент, найбільш чуттєвий до зусилля (натиску). Потім під впливом науково-технічного прогресу гусяче перо було замінене на металеве, яке, однак, володіло ще достатньою чутливістю до рухів руки людини. Подальше технічне вдосконалення письмового інструменту продовжувало вступати у все більші суперечки з фізіологією. І, на кінець, «вінець» прогресу – шарикова ручка, яка потребує постійних м'язових і психічних зусиль (невідривне письмо). Невипадково Н. Н. Куїнджи при вивченні питань нормування тривалості невідривного письма з урахуванням механізму втоми учнів прийшов до висновку, що тривалість невідривного письма на початку уроку повинна складати приблизно 3 хвилини, в середині – 2 хвилини і наприкінці уроку - 1 хвилину. У реальних же умовах школярі пишуть іноді годинами [11].

Психологічна адаптація (ПА) до навчальної діяльності, як і будь-який новий, ще не засвоєний вид діяльності вимагає мобілізації всіх психічних і психофізіологічних сил дитини задля того, щоб опанувати необхідними вміннями, навичками, пристосуватися до нового режиму дня, знайти своє місце серед групи своїх нових товаришів, установити сприятливі взаємовідносини з учителем (Ш. А. Амонашвілі (1984), М. В. Антропова (1988), С. О. Бодаєва, М. М. Безруких (2002), Л. А. Венгер (1988), В. К. Котирло (1971) та інші).

А. Г. Хрипкова, В. К. Котирло зазначають, що зміни, які відбуваються у психіці дитини в початковий період засвоєння навчальної діяльності відбивають процес її психологічної адаптації. Створення належних психолого- педагогічних умов для адаптації дитини до навчальної діяльності допомагає запобігти негативним явищам у їхній психіці, тобто порушення психічної рівноваги, виникненню емоційної нестійкості, втраті інтересу до навчання тощо (С. О. Бодаєва, К. В. Бардін (1988), К. Бютнер (1991), Л. М. Вінокуров (1973)). Успішність психологічної адаптації обумовлюється психологічною готовністю дитини до систематичного подолання труднощів, які є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу. Психологічна адаптація дитини до школи обумовлюється багатьма факторами, а саме: умовами виховання дитини в родині, методами організації навчально-виховної роботи вчителя, особливостями психічного розвитку дитини, сформованістю необхідних умінь і навичок, емоційно-вольовим станом тощо. Як свідчать багаторічні спостереження та результати Т. І. Доцевич і О. Г. Хрипкової, проблема психологічної

адаптації дітей до школи є досить важливою. Вона є предметом дослідженням багатьох галузей сучасної психологічної науки (Б. Г. Ананьев, Л.С. Виготський, В. П. Зінченко, О. М. Леонтєв, Б. Ф. Ломов, Д. Б. Ельконін та інші). Її розробка обумовлюється різними факторами, (як зовнішніми, соціально-психологічними, так і внутрішніми, що пов'язані з індивідуальними особливостями розвитку особистості дитини – біологічний спадок, культура, фізичне оточуюче середовище, групова навичка, унікальна індивідуальна навичка. [13, 14].

І. Барбашова, Ф. Б. Березін, М. В. Антропова зазначають, що явище психологічної адаптації, не зважаючи на широке коло дослідження на рівні психологічних, фізіологічних, біологічних його механізмів залишається недостатньо розкритим, як у плані змісту, так і профілактичних умов її корекції [10, 11].

Характерною ознакою прояву психологічного механізму адаптації є те, що в ньому задіяні різні мотиваційні, емоційно-вольові та пізнавальні процеси. Саме ці процеси при взаємодії з іншими особливостями суттєво ускладнюють дослідження цього феномена в дитини, яка залучається до навчальної діяльності.

Вчені В. І. Войтко (1981), Ю. З. Гільбух (1981) відзначають, що процес адаптації школяра залежить від рівня опанування ним навчальною діяльністю.

Особливу увагу фахівці Т. А. Власова, М. С. Певзнер, І. В. Ульяновка, Т. П. Вісковатова приділяють факторам, що пов'язані з затримкою психічного розвитку та розладами у психічному здоров'ї дітей [59, 60]. Л. М. Вінокуров, М.Г. Карлсен, Г. М. Мисько досліджували залежність процесу адаптації дитини до школи від комплексу нервово-психічних розладів, що мають спадкову природу і зумовлюють біологічну схильність дитини до школи. М. І. Буянов, Л.С. Виготський, М. Раттердо категорії дезадаптованих учнів відносять дітей з порушенням поведінки [1, 2]. Інші фахівці (Я. Л. Коломийський, Т. Є. Конникова, Л. І. Божович, Л. С. Славина) вважають, що важливе значення для успішності адаптації до школи мають риси характеру особистості школяра, не сформованість яких ускладнює учню входження до шкільного колективу однолітків [7,12].

Висновки. Проблема ПА дітей до умов дошкільного закладу продовжує лишатися актуальною. Нове мікросоціальне середовище для більшості з них – стрес, який надає суттєвий вплив на психоемоційний стан.

Як показали дослідження Н. М.Аскаріної, А. І.Баркан, Л. Б.Осадшей, емоційно-поведінкові реакції складають основу синдрому адаптації і можуть бути використані як критерії вивчення адаптивних можливостей організму дитини [3, 6].

Література

1. Haggerty R. G. Stress and illness in children // Bull. N.Y. Acad. Med, 1986. V.62. N7. P. 707.
URL: <http://method.novgorod.rcde.ru/getblob.asp7icK500000184>.
2. Безруких М. М. Физиология развития ребенка. М.: Академия, 2000. 312 с.
3. Боделан О. Р. Психологічне забезпечення адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності. Одеса, 2000. 8 с.
4. Выготский Л. С. Проблемы развития психики. М.: Педагогика, 1983. 368 с.
5. Гігієнічні проблеми збереження і зміцнення здоров'я дітей та шляхи їх вирішення. К., 2005. С. 291–295.
6. Горбунов Г. Д. Психопедагогика. М.: Фис, 1986. 162с.
7. Кирой Р. И. Комплексный анализ физического, психического развития и успешности обучения детей младшего школьного возраста. 2006. №2. С. 51–55.
8. Кочерга О. Психофізіологічні особливості діяльності мозку дитини.

Початкова школа. 2005. №6. С. 10–14.

9. Куинджи Н. Н. Нормирование непрерывной длительности письма с учётом механизма утомления младших школьников. 1973. №5. С. 34–38.

10. Морозова И. А. Программа развития детей младшего школьного возраста, имеющих нарушения письма и чтения, обусловленные нерезко выраженным общим недоразвитием речи.

11. Пічугіна Т. В. Педагогічна корекція дисграфії у слабозорих молодших школярів. Київ, 2001. 16 с.

12. Порівняльна психолого-гігієнічна характеристика навчального процесу та адаптація до учбового навантаження молодших школярів у загальноосвітніх закладах різного типу. К., 2005. С.302–305.

13. Солнцев А. А. Диагностика расстройств адаптации у детей при поступлении в дошкольное учреждение и школу. Педиатрия. 1985. №4. С.29.

14. Хрипкова А. Г. Возрастная физиология и школьная гигиена. Москва: «Просвещение», 1990. 319с.

**Уханова Я.П.,
Кукса Н.В.**

**Ukhanova YA.P.
Kuksa N.V**

PHYSICAL THERAPY OF PERSONS WITH ARTERIAL HYPOTENSION: SCIENTIFIC THEORETICAL ASPECTS

The article presents a review of the scientific literature on the problem of rehabilitation of individuals with arterial hypotension. The risk factors, clinical picture and possible consequences of arterial hypotension are determined. The modern views on the problem of prevention and physical therapy of persons with arterial hypotension are highlighted.

Key words: arterial hypotension, risk factors, clinical picture, physical therapy.

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ОСІБ З АРТЕРІАЛЬНОЮ ГІПОТЕНЗІЄЮ: НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті представлено огляд наукової літератури з проблеми реабілітації осіб з артеріальною гіпотензією. Визначено фактори ризику, розглянуто клінічну картину і можливі наслідки артеріальної гіпотензії. Висвітлено сучасні погляди на проблему профілактики і фізичної терапії осіб з артеріальною гіпотензією.

Ключові слова: артеріальна гіпотензія, фактори ризику, клінічна картина, фізична терапія.

Постановка проблеми. Згідно статистичних даних артеріальна гіпотензія відзначається приблизно у 4,8–13,7% дорослих молодих людей у віці 20–40 років. У дитячому і підлітковому віці поширеність артеріальної гіпотензії становить від 3,1 до 20,9% випадків [13]. Значна варіативність статистичних даних обумовлюється різноманітністю форм артеріальної гіпотензії [9].

Дотепер в колах лікарів існує думка про безпечність хронічно низького артеріального тиску (АТ), а в окремих європейських країнах хронічно низький АТ не розглядається як патологія, що вимагає певної терапії та реабілітаційних інтервенцій [8, с. 5]. Натомість симптоми, пов'язані з хронічною артеріальною